

Valeria Luiselli: Kadonneiden lasten arkisto

[AM/30 ADMIN](#)

LIISA RINNE (15.9.2020)

Road trip äänimaisemaan. Miltä kuulostavat autioituneet kaupungit, aavikko tai jylhät vuorimaisemat? Meksikolaisen Valeria Luisellin romaanin *Kadonneiden lasten arkisto* alkuasetelma on kiehtova. Ääniä työkseen keräävä pariskunta lähtee lapsineen yhteiselle automatkalle halki Yhdysvaltojen.

Äänien kerääminen ja sitä kautta maailman avautuminen on jo sinänsä kiinnostavaa nykyisessä visuaalisessa kulttuurissa. Tuulen suhina, vieraiden ihmisten puhe, hiljaisuus tai äänikirjat, joilla perhe itseään viihdyttää pitkillä ajotaipaleilla – kaiken tämän kautta Luiselli rakentaa herkkävireisen tarinan, kuulokuvan menneisyyden ja nykyisyyden vuoropuhelusta.

”Toisin sanoen erilaiset tapamme kuunnella ja ymmärtää ympäröivän maailman ääniä vaikuttivat yhteensopimattomilta. Minä olin, ja olin aina ollut, toimittaja, vaikka olinkin päätenyt äänialueeni ulkopuolelle ja tunsin nyt hämmennystä siitä, miten onnistuisin palaamaan työni pariin; miten saisin taas kehitettyä itselleni sopivan metodin ja muodon ja löydettyä merkityksen tekemiselleni. Mies puolestaan oli akustemologi ja äänimaisemataiteilija, ja sitten löytänyt jonkinlaista taloudellista jalansijaa suuren urbaanin projektin parista. Mutta nyt hän on taas palaamassa siihen, mitä hän on aina halunnut tehdä.

Viimeisten neljän vuoden aikana kaupunkiaänimaisemaprojektin parissa työskennellessään hän on suostunut noudattamaan sovinnaisempia tapoja, mutta hän ei ole koskaan varsinaisesti hylännyt käsityksiään äänestä.”

Vanhempien tarkoitus on kerätä äänimateriaalia tuleviin projekteihinsa. Matka ei kuitenkaan ole pelkästään ääntenkeruumatka, vaan se on myös viimeinen yhdessäolon hetki ennen perheen hajoamista. Alati vaihtuvien maisemien yllä leijuva aavistus tulevasta tuo siihen oman haikean vireensä. Ahtaassa tilassa välimatka perheenjäsenten välillä kasvaa. Repeää näkymättömiksi railoiksi.

Perheen tarinan rinnalla kulkee Elegiat kadonneista lapsista. Nämä lapset ovat osa naisen ääniprojektia. Näin romaani tarttuu USA:n kiristyvään maahanmuuttopolitiikkaan, joka osuu kipeimmin heikoimpiin ja haavoittuvampiin: lapsiin.

”He olivat kävelleet ja uineet ja piileskelleet ja juosseet. He olivat hypänneet juniin ja viettäneet unettomia öitä vaunujen katoilla, katsellen ylös kohti paljasta, jumalatonta taivasta. Junat olivat petojen lailla poranneet ja raapineet halki viidakoiden, kaupunkien ja vaikeasti määriteltävien paikkojen. Ja sitten, tämän viimeisen junan kyydissä he olivat saapuneet tähän autiomaahan, jossa hehkuva valo taivuttaa taivaan kaareksi ja jossa aikakin on taipunut kokoon. Autiomaan aika on jatkuvaa nykyisyyttä.

He heräävät.

He katsovat.

He kuuntelevat.

He odottavat.

Ja nyt he näkevät yläpuolellaan taivaalla liitävän lentokoneen.”

Mies puolestaan lähestyy kysymystä siirtolaisuudesta historiasta käsin. Hän kerää menneisyyden kaijuja, viimeisten vapaiden intiaanien ääniä. Apassimaa ja myyttiset tarinat kiertyvät matkan aikana osaksi elettyä ja koettua. Historia siivilöityy lasten leikeiksi auton takapenkille.

Historia ja muistaminen ovat romaanin keskeisiä teemoja, jolle perheen matkassa kulkevat arkistolaatikat luovat selkärangan. Lyhyet kappaleet: Lähtö, Perheen sanasto, Perheen tarina, Inventaario, Kovalenssi, Luomistaruja jne. kuljettavat omalta osaltaan tarinaa eteenpäin. Romaanin kaksi minäkertojaa, perheen äiti ja kymmenvuotias poika, antavat matkan edetessä vuorollaan merkityksen samoille sanoille. Tähän sisältyy twisti, joka kertaalleen muuttaa sanojen merkityksen.

Laatikoiden sisältöjen kautta syntyy myös se intertekstuaalinen kirjoitusmetodi, johon Luiselli viittaa teoksen lopussa. Yksi hänen mainitsemansa ”kirjallinen alluusion säie” on Virginia Woolfin romaani *Mrs. Dalloway* (1922). Siinä nimihenkilön ja sotaveteraani Septimus Warrenin päivä lipuu toiveikkuudesta haikeaan loppuunsa. Molempien huomio kiinnittyy päivän mittaan taivaalla lentävään lentokoneeseen,

jonka myötä kerronnan näkökulma tekstissä vaihtuu. Luiselli puolestaan käyttää tekniikkaa kiinnittämällä henkilöidensä huomion samoihin taivaalle avautuviin myrskypilviin tai ylhäällä kaartelevaan kotkaan. Luisellin tekstistä nauttiminen ei tätä tietoa vaadi, mutta se tuo oman kiinnostavan lisänsä lukemiseen. Samalla se tuo esiin myös jotain olennaista siitä, miten me havainnoimme asioita ja liitämme ne osaksi omaa kokemusmaailmaamme.

”Katselin vähän aikaa kaikkia niitä äidin tavaroita siinä levällään, ja samalla kiertelin sänkyä edestakaisin yhä uudestaan, kunnes pääni oli tunteista pyörällä. Lopulta otin kansion jossa luki ”Siirtolaisten kuolinraportit” ja avasin sen. Se oli täynnä irtonaisia papereita joissa luki tietoja, ja selasin niitä papereita ja yritin ymmärtää mitä niissä sanottiin, mutten ymmärtänyt. Papereissa oli paljon numeroita ja lyhenteitä, ja oli tosi turhauttavaa etten ymmärtänyt. Yritin keskittyä karttoihin, koska tiesin että niiden lukemisessa olin ainakin hyvä. Otin yhden kartan, joka oli suoraan polviesi päällä, tai ehkä reisien – en ollut pussilakanan takia varma. Se kartta oli outo. Se esitti jotain paikkaa, niin kuin kaikki kartat, mutta siinä paikassa oli satoja pieniä punaisia pisteitä, jotka olivat olleet kaupunkeja koska jotkut niistä olivat päällekkäin. Kun katsoin karttaselityksiä, tajusin että punaiset pisteet tarkoittivat ihmisiä jotka olivat kuolleet sinne, juuri siihen kohtaan, ja silloin olisin halunnut oksentaa tai itkeä, ja herättää äidin ja isin ja kysyä niistä pisteistä, mutta tietenkään en tehnyt niin. Hengitin vain syvään.”

Kukin perheenjäsen tulkitsee omalla tavallaan todellisuuden jättämiä jälkiä. Kadonneiden lasten arkisto on yhtäältä intiimi tarina hajoavasta perheestä kuin globaali kannanotto maailmasta, joka pakottaa perheenjäsenet erilleen ja kadottaa lapset. Painavasta aiheestaan huolimatta romaani etenee sujuvasti. Arkistomateriaali – kartat, polaroidkuvat, laulut ja uutiset – on kuin sisäinen rihmasto, joka sitoo henkilöt toisiinsa nivoen heidät osaksi historiaa, yksityistä ja yleistä. Syntyy moniääninen teos, jonka kaiut kimpoavat laajalle.

Valeria Luiselli, *Kadonneiden lasten arkisto*, Gummerus, s. 382, suom. Marianne Kurtto

Liisa Rinne on tamperelainen kirjailija ja kirjoittamisen maisteri Jyväskylän yliopistosta